

Del Latte a Del Latte proti Nizozemsku, rozsudek ze dne 9. 11. 2004

Stěžovatel: Del Latte a Del Latte

Žalovaný stát: Nizozemsko

Číslo stížnosti: 44760/98

Datum: 09.11.2004

Článek Úmluvy: čl. 27

čl. 34

čl. 41

čl. 44

čl. 5

čl. 6

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: presumpce nevinny, spravedlivé zadostiučinění, spravedlivý proces, trestní řízení

Významnost: 1

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

DRUHÁ SEKCE

9. listopadu 2004

VĚC DELLATTE

(Rozsudek ve věci Del Latte a Del Latte v. Nizozemsko)

Evropský soud pro lidská práva - Druhá sekce (dále jen „Soud“), zasedající jako senát, který tvořili soudci J.-R. Costa, předseda, A.B. Baka, L. Loucaides, K. Jungwiert, V. Butkevych, W. Thomassenová a M. Ugrekhelidze a dále T.L. Early, zástupce tajemníka sekce, po projednání na neveřejných zasedáních ve dnech 7. října 2003 a 19. října 2004 vynesl posledně uvedeného data následující rozsudek:

POSTUP

1. Případu předcházela stížnost (č. 44760/98) proti Nizozemskému království předložená Soudu podle čl. 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) dvěma nizozemskými občany, Vincenzem Del Latte a Angelem Del Latte (dále jen „stěžovatelé“), dne 9. listopadu 1998.
2. Stěžovatelé byli zastoupeni G. Meijersem, advokátem vykonávajícím praxi v Amsterdamu. Nizozemská vláda (dále jen „Vláda“) byla zastoupena svou zástupkyní J. Schukkingovou z

Ministerstva zahraničních věcí.

3. Stěžovatelé si s odvoláním na čl. 6 § 2 Úmluvy stěžovali na to, že odůvodnění Odvolacího soudu pro odmítnutí náhrady pro ně za čas strávený ve vazbě před procesem odráželo náleze, že jsou vinni ze spáchání trestného činu, aniž by byla jejich vina prokázána podle zákona.
4. Stížnost byla přidělena Druhé sekci Soudu (ustanovení 52 § 1 Jednacího řádu Soudu). V rámci této sekce byl vytvořen senát za účelem projednání případu (čl. 27 § 1 Úmluvy), jak stanoví ustanovení 26 § 1 Jednacího řádu Soudu.
5. Soud zahájil své posuzování přípustnosti stížnosti dne 17. prosince 2002 a podle ustanovení 54 § 2 Jednacího řádu Soudu rozhodl, že stížnost bude postoupena Vládě, která bude vyzvána, aby ke stížnosti zaslala písemné stanovisko.
6. Vláda předložila své stanovisko k přípustnosti a k meritu případu. Ve své reakci předložili stěžovatelé své písemné stanovisko.
7. Rozhodnutím ze dne 7. října 2003 prohlásil Soud stížnost za přípustnou.
8. Vláda, na rozdíl od stěžovatelů, předložila dále stanovisko k meritu věci. Stěžovatelé předložili požadavek na spravedlivé zadostiučinění. Vláda k tomuto požadavku vnesla připomínky (ustanovení 60 § 3 Jednacího řádu Soudu) po uplynutí lhůty stanovené pro tento účel předsedou senátu. S odvoláním na ustanovení 38 § 1 Jednacího řádu Soudu předseda senátu povolil, aby tyto připomínky byly založeny do spisu k posouzení Soudem.
9. Po konzultaci se stranami Soud rozhodl, že k meritu případu není nutné ústní jednání.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu
2. Stěžovatelé, Vincenzo Del Latte a Angelo Del Latte, se narodili v letech 1966 a 1967 a žijí ve městě Volendam v Nizozemsku.
3. Trestní řízení
4. Dne 22. června 1996 spolu vešli stěžovatelé do bytu jistého Y., s nímž se již dříve pohádali v baru. Když našli Y. doma, jeden z nich - zřejmě Vincenzo Del Latte - vystřelil tři rány ze zbraně v jeho směru.
5. Téhož dne byli stěžovatelé zatčeni a obviněni z pokusu o vraždu nebo alternativně z pokusu o zabití Y. Stěžovatel Angelo Del Latte byl navíc alternativně obviněn z napomáhání a k navádění k pokusu o vraždu nebo zabití spáchaných Vincenzem Del Latte.
6. Stěžovatelé byli vzati do policejní cely předběžného zadržení a poté do vazby.
7. První ústní jednání se konalo před Krajským soudem v Haarlemu dne 30. září 1996. Dne 14. října 1996 vynesl krajský soud mezitímní rozsudek, kterým se případ postupoval vyšetřujícímu soudci k dalšímu vyšetřování.

Druhé ústní jednání před soudem se konalo 7. ledna 1997.

15. Dne 9. ledna 1997 vynesl krajský soud rozsudek, jímž zprostil stěžovatele všech obvinění. To mělo za následek, že stěžovatelé byli okamžitě propuštěni z vazby.

Obžaloba se odvolala.

16. Po ústním jednání dne 21. listopadu 1997 vynesl Odvolací soud v Amsterdamu dne 5. prosince 1997 rozsudek, který potvrdil zproštění viny stěžovatelů krajským soudem.

Jelikož v Nizozemsku není možné podat dovolání proti zproštění viny (článek 430 § 1 trestního řádu - dále jen „TR“), mělo to za následek ukončení trestního řízení.

1. Řízení o náhradě
2. Oba stěžovatelé se v lednu 1998 odvolali k odvolacímu soudu a každý z nich požadoval finanční

náhradu ve výši 31 200 nizozemských guldenů (NLG) za čas strávený ve vazbě před procesem (článek 89 TR – viz níže).

3. Ústní jednání se konalo dne 24. dubna 1998.
4. Dne 5. června 1998 vynesl odvolací soud rozhodnutí zamítající požadavky stěžovatelů. Jeho odůvodnění, identické v obou rozhodnutích, bylo následující:

„Odvolací soud nalézá, že spis obsahuje dostatek důkazů pro to, že stěžovatel spolu se svým bratrem vešel do domu oběti (Y.) ve Edam-Volendamu a že jeden z nich vystřelil ze zbraně v obývacím pokoji. V tom okamžiku byl Y. v tomto obývacím pokoji. Nebylo však nezvratně dokázáno, že záměrem střelby bylo usmrtit (Y.).

Avšak ve světle dalších okolností, jak je uvedeno ve spisu, znamenalo jednání stěžovatele a jeho bratra hrozbu ve smyslu článku 285 trestního zákona (dále jen „TZ“).

Jednání stěžovatele a jeho bratra opravňovalo k tomu, aby byl vzat do policejní cely předběžného zadržení a aby byl následně vzat do vazby.

Krajský soud v Haarlemu i odvolací soud musely případ posuzovat na základě obžaloby připravené státním prokurátorem. Tato obžaloba se omezovala na pokus o vraždu/zabití. Obžaloba neobsahovala obvinění z hrozby spáchat trestný čin proti životu.

Krajský soud a odvolací soud našly, že obžaloba neobsahuje dostatečné důkazy na podporu uvedených obvinění, takže stěžovatel musel být zproštěn viny.

Ve světle výše uvedeného může být zproštění viny odvolacím soudem kvalifikováno jako «technické» zproštění, jelikož další alternativní obvinění, jak je uvedeno výše, by bylo vedlo k odsouzení.

Za těchto okolností odvolací soud nenalézá spravedlivé důvody, aby přiznal stěžovateli jakoukoli náhradu za policejní zadržení či vazbu.“

1. Relevantní vnitrostátní právo
2. Trestní zákon

Článek 285

„1. Hrozba (spáchat) ... jakýkoli trestný čin proti životu ... se trestá odnětím svobody nepřesahujícím dva roky nebo pokutou čtvrté kategorie“

Článek 287

„Kdo záměrně zbaví druhého jeho života, bude vinen zabitím a bude potrestán odnětím svobody nepřekračujícím patnáct let nebo pokutou páté kategorie.“

Článek 289

„Kdo záměrně a ve zlém úmyslu zbaví druhého jeho života, bude vinen vraždou a bude potrestán odnětím svobody na doživotí nebo nepřekračujícím dvacet let nebo pokutou páté kategorie.“

1. Trestní řád

Článek 89

„1. Skončí-li případ bez uložení trestu nebo opatření, nebo je-li uložen trest či opatření, avšak na základě skutečnosti, pro kterou není vazba dovolena, může soud na žádost bývalého obviněného

poskytnout mu náhradu na náklady státu za škodu, kterou utrpěl v důsledku policejního zadržení, klinického pozorování či vazby. Tato škoda může zahrnovat nepeněžní škodu....“

Článek 90

„1. Náhrada bude přiznána v každém případě, jestliže a v rozsahu, v jakém soud, po zvážení všech okolností, je názoru, že existují spravedlivé důvody tak učinit....“

Článek 261

„1. Obžaloba bude obsahovat popis skutečnosti, z níž je obviněný obžalován, uvádět přibližný čas a místo, kde byl vykonán; budou se v ní rovněž uvádět zákonná ustanovení, podle nichž byl čin penalizován.

2. Obžaloba dále bude uvádět okolnosti, za nichž byl čin údajně spáchán. ...“

Článek 350

„... Krajský soud zváží na základě obžaloby a ve světle svého vyšetřování při ústním jednání, zda bylo prokázáno, že čin byl spáchán obžalovaným, a pokud ano, který trestný čin byl spáchán podle zákona; pokud se shledá, že skutečnost byla prokázána a je trestná, pak krajský soud zváží, zda obžalovaný může být potrestán, jakož i uložení trestu nebo (nerepresivního) opatření podle zákona“

Článek 352

„1. Jestliže krajský soud neshledá prokázaným, že obžalovaný spáchal skutek, pro který byl obžalován zproští jej viny. ...“

20. Články 261, 350 a 352 jsou ve svém celku konsistentně vykládány ve vnitrostátní judikatuře tak, že znamenají, že procesní soudy musí opřít své nálezy výlučně o tvrzení uvedená v obžalobě. V důsledku toho nemohou odsoudit někoho z daného trestného činu, pokud nenaleznou, že každý prvek jednotlivě a všechny prvky vcelku zakládající tento trestný čin, jak je definován v zákoně, byly uvedeny v obžalobě, i když spis obsahuje přesvědčivé důkazy, že obžalovaný je skutečně vinen spácháním trestného činu (viz, mimo jiné, rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. června 1995, Nizozemské zprávy o právu - 1996, č. 126 a 127).

21. Jelikož odvolací řízení v Nizozemsku znamená kompletně nové ústní jednání, vztahují se výše uvedená ustanovení také na odvolání (článek 415).

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Údajné porušení článku 6 § 2 Úmluvy
2. Stěžovatelé si s odkazem na článek 6 § 2 Úmluvy stěžovali, že odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu, jimiž jim byla odmítnuta náhrada za čas strávený ve vazbě, odráželo skutečnost, že jsou vinni ze spáchání trestného činu, aniž by předtím byla jejich vina prokázána podle zákona.
3. Článek 6 § 2 Úmluvy stanoví toto:

„Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem/4

1. Podání osob, které předstoupily před Soud
2. Stěžovatelé
3. Stěžovatelé uvedli, že rozhodnutí odvolacího soudu ze dne 5. června 1998 obsahovala nález

viny z trestného jednání poté, co byli s konečnou platností viny zproštěni ohledně žalovaných skutečností, výkladem těchto skutečností jako trestného činu, z něhož nikdy nebyli obviněni a pro který nikdy nebyli souzeni.

4. Stěžovatelé, s odvoláním na případ Hibbert v. Nizozemsko (/dec./, č. 38087/97,
5. ledna 1999), poukázali na rozdíl činěný v judikatuře Soudu mezi tvrzeními, která odrážejí názor, že dotčená osoba je vinna, a tvrzeními, která pouze popisují stav podezření. První tvrzení porušují presumpci nevinny, zatím co ta druhá nikoliv. Jelikož tvrzení, o něž se jedná, spadají do první kategorie, byl porušen článek 6 § 2.
6. Vláda
7. Vláda nepopřela aplikovatelnost článku 6 § 2 na dané řízení. Uvedla však, že nelze nalézt žádné porušení článku 6 § 2. S odvoláním na judikaturu Soudu, zejména na rozsudky v případech Lutz v. Německo, Englert v. Německo a Nolkenbockhoff v. Německo (25. srpna 1987, Série A č. 123) Vláda tvrdila, že odvolací soud pouze vzal v úvahu podezření, které se stále vznášelo nad stěžovateli.
8. Zproštění stěžovatelů viny z pokusu o zabití nebylo zpochybňováno. Ve skutečnosti, při rozhodování o tom, zda přiznat či nepřiznat náhradu za vazbu, odvolací soud nalezl, že fakta, jak byla prokázána, sice neznamení pokus o zabití, ale mohla vést k úspěšnému stíhání v jiné obžalobě. Odvolací soud však nebyl příslušný vynést na tomto základě rozhodnutí, takže se zde nejednalo o presumpci nevinny. Odvolací soud dospěl k závěru, jak byl plně oprávněn ve světle rozsudku Soudu ve věci Masson a Van Zon v. Nizozemsko (28. září 1995, Série A č. 327-A) a jeho rozsudku ve věci Leutscher v. Nizozemsko*) (26. března 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996-11), že neexistují spravedlivé důvody k nařízení výplaty náhrady stěžovatelům.
9. Kromě toho Vláda požádala Soud, aby upustil od příliš striktního posuzování takových rozhodnutí, jaká jsou zde napadána. V opačném případě by takováto rozhodnutí obsahovala v budoucnu méně informací a neodrážela by přesně důvody, které vedly k soudním rozhodnutím.
10. Na závěr Vláda uvedla, že nálezy v daném případě mohou být ve světle prokázaných skutečností stěží pokládány za nerozumné.
11. Hodnocení Soudu
12. Není sporu o tom, že uvedené řízení o náhradu spadá pod rozsah článku 6 § 2 Úmluvy. Avšak ani článek 6 § 2 ani žádné jiné ustanovení Úmluvy nedávají osobě „obžalované z trestného činu“ právo na vrácení nákladů nebo právo na náhradu za vazbu před procesem, jestliže řízení vedené proti ní bylo přerušeno nebo vyústilo ve zproštění viny (viz Sekanina v. Rakousko, rozsudek ze dne 25. srpna 1993, Série A č. 2166-A, § 25 a Hibbert v. Nizozemsko /dec./, č. 30087/97, 26. ledna 1999). Rozhodnutí odmítnout vrácení nákladů nebo náhradu za vazbu před procesem může nastolit otázku podle článku 6 § 2 Úmluvy, jestliže důvody na jeho podporu znamenají v podstatě určení viny bývalého obviněného, aniž by mu byla předtím prokázána vina podle zákona (viz Minelli v. Švýcarsko, rozsudek ze dne 25. března 1983, Série A č. 62, § 37).
13. V případě Baars v. Nizozemsko, kde se stejně jako v daném případě jednalo o odůvodnění rozhodnutí odmítnout náhradu za vazbu před procesem, Soud provedl rozlišení mezi rozhodnutími, která popisují „stav podezření“, a rozhodnutími, která obsahují „nález viny“. Soud nalezl, že pouze druhá kategorie je neslučitelná s článkem 6 § 2 Úmluvy (č. 44320/98, § 25 - 32, 28. října 2003 s dalšími odkazy).
14. Pokud jde o daný případ, Soud poznamenává, že nebylo uváděno, že vazba stěžovatelů byla nezákonná. Avšak odvolací soud se neomezil na pouhé konstatování, že rozhodnutí vzít stěžovatele do cely předběžného zadržení a následně je zadržovat ve vazbě byla oprávněná, aby tak indikoval stav „podezření“ (článek 5 § 1 písm. c/ Úmluvy). Místo toho opřel odvolací soud svá rozhodnutí o úvahy, že stěžovatelé by byli na základě daných skutečností nevyhnutelně potrestáni, kdyby je byla prokuratura obžalovala z „hrozby spáchat trestný čin proti životu“. Toto odůvodnění nelze vidět nezávisle na dřívějších rozsudcích odvolacího soudu ze dne 5. prosince 1997, v nichž tento soud zprostil stěžovatele trestných obvinění, která byla

proti nim vznesena (tj. pokus o vraždu či zabití Y.).

15. Soud je toho názoru, že postoj odvolacího soudu ze dne 5. června 1998 k požadavku stěžovatelů na náhradu znamenal určení viny stěžovatelů ze spáchání specifického trestného činu, aniž by stěžovatelům byla „prokázána vina podle zákona“ (viz O. v. Norsko, rozsudek ze dne 11. února 2003, Reports of Judgments and Decisions 2003-11, § 39 – 41).
16. Soud proto nalézá, že byl porušen článek 6 § 2 Úmluvy.
17. APLIKACE ČLÁNKU 41 ÚMLUVY
18. Článek 41 Úmluvy stanoví toto:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přizná Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

1. Škoda
2. Každý ze stěžovatelů požadoval částku 14 157,94 euro (EUR) plus zákonné úroky, pokud jde o škodu (jejíž povahu nespécifikovali) způsobenou tím, že byli zadržováni ve vazbě. Stěžovatelé tvrdili, že jejich požadavky je možné odlišit od požadavku předloženého v případě Baars v. Nizozemsko. V dané stížnosti nejenže odůvodnění v rozhodnutích odvolacího soudu bylo nevhodné, ale vedlo přímo k zamítnutí jejich požadavků. Proto existuje přímá příčinná souvislost mezi porušením Úmluvy a uváděnou škodou.
3. Vláda tvrdila, že požadavky stěžovatelů by měly být zamítnuty s odůvodněním, že nejsou specifikovány a ve světle judikatury Soudu (Baars v. Nizozemsko a Demir v. Rakousko, rozsudek ze dne 5. listopadu 2002, č. 35437/97).
4. Soud má za to, že tvrzená škoda nemá žádnou příčinnou vazbu na nalezené porušení, jmenovitě na porušení presumpce neviny (článek 6 § 2). Požadovaná náhrada by se mohla opírat pouze o nález nezákonnosti ohledně zadržování stěžovatelů v policejní cele předběžného zadržení a vazby před procesem. V daném případě však Soud nemůže učinit takovýto nález. Proto Soud nepřiznává z tohoto titulu žádnou náhradu.
5. Náklady a výdaje
6. Jeden ze stěžovatelů, Vincenzo Del Latte požadoval částku 2699,99 EUR jako náhradu nákladů a výdajů vynaložených v řízení před Soudem. Poradce stěžovatele uvedl, že stěžovatel je povinen zaplatit mu tento poplatek (včetně nizozemské DPH) na základě smluvního závazku, jakmile bude řízení před Soudem ukončeno.
7. Vláda tvrdila, že tento požadavek by měl být zamítnut s odůvodněním, že není specifikován a ve světle judikatury Soudu.
8. Soud připomíná, že aby mohly být náklady zahrnuty do náhrady podle článku 41 Úmluvy, musí být prokázáno, že byly skutečně a nutně vynaloženy a že jsou přiměřené co do výše (viz, mimo jiné, Campbell a Fell v. Spojené království, rozsudek ze dne 28. června 1984, Série A č. 80, str. 55 – 56, § 143 a B.B. v. Spojené království, rozsudek ze dne 10. února 2004, č. 53760/00, § 40).
9. Soud konstatuje, že Vincenzo Del Latte nepředložil rozpis času stráveného na případu jeho zástupcem. Kromě toho je požadavek přemrštěný vzhledem k tomu, že kromě korespondence předložil uvedený zástupce pouze formulář stížnosti, krátké připomínky v reakci na připomínky Vlády ve stadiu rozhodování o přípustnosti a požadavek na spravedlivé zadostiučinění. Soud provedl vlastní ohodnocení na základě ekvity a údajů obsažených ve spise, načež přiznal stěžovateli částku 500 EUR jako náhradu nákladů a výdajů, plus jakoukoli daň, která může být splatná.
10. Úroky z prodlení
11. Soud pokládá za vhodné, aby úroky z prodlení měly základ v marginální úrokové míře Evropské centrální banky, k níž by měly být připočteny tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. Konstatuje, že byl porušen článek 6 § 2 Úmluvy;
2. Konstatuje,

(a) že žalovaný stát je povinen vyplatit stěžovateli Vincenzo Del Latte do tří měsíců ode dne, kdy se tento rozsudek stane konečným podle článku 44 § 2 Úmluvy, částku 500 EUR (pět set euro) jako náhradu nákladů a výdajů plus jakoukoli daň, která může být splatná;

(b) že po uplynutí výše uvedených tří měsíců až do vyrovnání budou z výše uvedené částky splatné prosté úroky o úrokové míře rovnající se marginální úrokové míře Evropské centrální banky během doby prodlení plus tři procentní body;

3. Zamítá zbývající část požadavku stěžovatelů na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a vyhlášeno písemně dne 9. listopadu 2004 v souladu s ustanovením článku 77 § 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

T.L. EARLY

zástupce tajemníka sekce

J.-P. COSTA

předseda

*) Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku - Přílohový sešit X/1997, Rozhodnutí ES o stížnosti č. 17314/90, str. 3.